

**ЧОМУ Б НАМ НЕ НАДРУКУВАТИ
БІЛЬШЕ ГРОШЕЙ?**

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](https://nashformat.ua)

РУПАЛ ПАТЕЛЬ
ДЖЕК МІНІНГ

ЧОМУ Б НАМ НЕ НАДРУКУВАТИ БІЛЬШЕ ГРОШЕЙ?

ЕКОНОМІКА В 10
ПРАКТИЧНИХ ПИТАННЯХ

*Переклав з англійської
Роман Клочко*

«НАШ ФОРМАТ» · Київ · 2025

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](https://nashformat.ua)

Зміст

<i>Передмова голови Банку Англії</i>	9
<i>Передмова Економіка всюди</i>	12
<i>Розділ 1 Звідки береться мій сніданок?</i>	23
<i>Розділ 2 Чи може економіка впоратися зі зміною клімату?</i>	43
<i>Розділ 3 Як мені підвищують зарплату?</i>	65
<i>Розділ 4 Чому я багатший за свою прапрабабусю?</i>	81
<i>Розділ 5 Чому стільки мого одягу пошили в Азії?</i>	98
<i>Розділ 6 Чому шоколадки більше не коштують 10 пенсів?</i>	113
<i>Розділ 7 Що ж таке насправді гроші?</i>	134
<i>Розділ 8 Чому мені не варто тримати всі гроші під матрацом?</i>	153
<i>Розділ 9 Чому ніхто не помітив наближення катастрофи?</i>	171
<i>Розділ 10 Чому б нам не надрукувати більше грошей?</i>	189
<i>Висновки Ви, економіст</i>	214
<i>Додаток Економіка у 51 ще простішому запитанні</i>	223
<i>Подяки</i>	226
<i>Примітки</i>	229

*Присвячується нашим сім'ям за нескінченну підтримку
й заохочення. І всім цілеспрямованим економістам,
що сподіваються зрозуміти й окреслити
світ довкола*

Передмова голови Банку Англії

Я здобував середню освіту у 1970-х роках, які у всьому світі були недобрим часом для економіки. Пам'ятаю, як виконував домашні завдання при свічці протягом триденного робочого тижня й відчував наслідки інфляції, яка перевищила 20 %. Це справило незабутнє враження й змусило мене усвідомити вплив економіки на життя людей.

Тому ви не здивуєтеся, дізнавшись, що я великий прихильник економічної грамотності. Навіть відносно елементарне розуміння економіки може бути корисним. На початковому рівні ці знання допоможуть вам краще зрозуміти новини — розшифрувати акроніми на кшталт ВВП або QE (кількісне пом'якшення) чи пояснити, чому економіка зростає або скорочується. У ширшому сенсі економіка може дати вам інструменти, щоб приймати кращі рішення щодо грошей чи будь-чого іншого. Якщо ви хочете копнути глибше, то вивчати цю дисципліну теж захопливо й приємно (але тоді я так не сказав би...).

Що й приводить мене до цієї книжки, яка є у певному сенсі першою для Банку Англії. Вона відрізняється від більшості текстів, опублікованих Банком за понад три століття. Насамперед

на її 200 з гаком сторінках є лише одне рівняння і це доволі проста формула, що містить стільки само букв, скільки й Wordle*. Але ця книжка не впала з ясного неба. Радше це частина ширших зусиль, спрямованих на те, щоб пояснити нашу роботу — і функціонування економіки загалом — у такий спосіб, щоб це зрозуміло більше людей.

Наприклад, зараз ми готуємо спрощену звітність, як-от квартальний звіт про стан економіки Великої Британії, виконаний у коротшому й доступнішому форматі, побутовою мовою і з простими графіками та ілюстраціями. Ми створили на нашому сайті розділ «Банк знань» (Knowledge Bank), що, серед іншого, знайомить користувачів з грошима, банками, інфляцією та обліковими ставками. Він виявився популярним і має більше переглядів майже за будь-який інший розділ нашого сайту. Якщо вам сподобається книжка, щиро раджу з ним ознайомитися.

На жаль, не всі регулярно переглядають сайт Банку Англії або з нетерпінням чекають наших квартальних звітів, тож ми намагаємося контактувати з людьми в інший спосіб. Мої заступники і я регулярно беремо участь у громадських обговореннях, які влаштовуємо по всій країні. Вони відкриті для всіх. Ми проводимо ці заходи, щоб на власні вуха почути від людей про їхній досвід у різних аспектах економіки, від вартості життя до складнощів пошуку роботи. Крім того, вони дають нам змогу пояснити прийняті рішення, а людям — запитати про нашу роботу. Паралельно з цими заходами ми також влаштовуємо форуми громад спільно з благодійними організаціями Британії. Вони допомагають нам зрозуміти вплив економіки на людей, яких підтримують ці організації.

Ця книжка — найновіша спроба Банку поширити знання про економіку. Протягом останніх кількох років ми розробили широкую освітню програму, що знайомить молодих людей з основами управління коштами й ключовими економічними поняттями. Також понад 500 співробітників Банку виступають з лек-

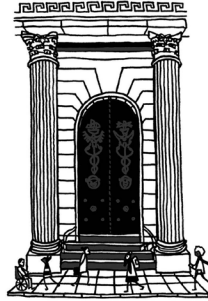
* Браузерна гра, в якій гравець намагається вгадати слово з п'яти літер, маючи на це не більше ніж шість спроб. — *Прим. пер.*

ціями у державних школах по всій Британії, обговорюючи цілий спектр тем — зокрема роботу Банку й власні кар'єрні шляхи. У цій книжці ми спиралися на свій досвід укладання освітньої програми, прагнучи створити доступний універсальний посібник з основ економіки.

Я й сам регулярно виступаю з лекціями у школах і наступного разу візьму із собою примірник цієї книжки. Сподіваюся, що деякі учні побачать її раніше: ми плануємо розіслати її до всіх державних шкіл країни. І маю надію, що в такому разі вони збагнуть, чому економіка — це предмет, що допомагає нам зрозуміти навколишній світ і впоратися з найбільшими його викликами, від бідності до зміни клімату. Хто знає, можливо, це навіть спонукатиме одного чи двох учнів вивчити економіку детальніше. І колись вони працюватимуть тут, у Банку Англії, поруч зі мною, Рупалом і Джеком.

Я давно відчував, що робота в Банку дає унікальну можливість використати економіку «на благо народу Сполученого Королівства», як каже наша велична заява про місію. Саме через цю унікальну роль і відповідальність, яку вона накладає, я радий, що Банк видав цю книжку. Ми вдячні Рупалу і Джеку, а також десяткам колег, які працювали з ними над цим проектом. Вони створили веселий та інформативний вступ до дисципліни, яка, я переконаний, — хоча її часто висміюють, особливо коли все йде не так, як очікувалося, — допомагає зробити світ кращим. Сподіваюся, що прочитавши книжку, ви зрозумієте чому.

Ендрю Бейлі,
голова Банку Англії

Передмова

Економіка всюди

Банк Англії схожий на заборонене місце. Будівля на Тред-нідл-стріт, у самому центрі Лондонського Сіті, прикрашена класичними колонами, кам'яною кладкою з химерним різьбленням і пишними статуями. Величний парадний вхід надає банку вигляду фортеці. Велетенські бронзові двері, обабіч яких зазвичай стоїть охорона, здається, ніби створені для того, щоб віднаджувати випадкових перехожих.

Ось вже понад три століття банк стоїть на цьому місці як символ англійського (а пізніше британського) економічного істеблішменту. Та попри все, Банк Англії, як установа — такий самий офіс, як і будь-який інший. Кожного робочого ранку крізь його імпазантні двері проходять сотні дещо нудних економістів і їхніх колег. А в обідню перерву ці банківські працівники, так само як і решта працівників усіх офісів країни, виходять на вулицю розім'яти ноги, тікають від моніторів і шукають щось поїсти.

Простеживши за одним з цих зголоднілих економістів на обідній перерві, можна побачити, що економіка існує не лише в стінах Банку Англії. Вона всюди. Почнімо з вибору їжі. У Лондонському Сіті понад 500 кафе, ресторанів і точок продажу їжі

навинос. Тут подають неймовірно розмаїті страви — від японських суши до італійських закусок, від близькосхідного мезе до старих добрих британських фіш енд чипс¹. Але хто вирішує, що пропонувати? Звідки власники різних крамничок знають, що краще продавати: пончики чи капкейки? І чому на кожній вулиці є з десяток кав'ярень, але лише один заклад, де продають заливних вугрів?

Відповідь починається з рішень — рішень, які приймають тисячі людей у пошуках обіду. Наш зголоднілий економіст вирішує, що з'їсти й прямує до найближчого супермаркету, а не до якоїсь модної й дорожчої крафтової пекарні неподалік. Такий вибір може здатися буденним, але за ним стоїть економічне рішення про те, як найкраще витратити час і гроші з огляду на особисті впо-добання та обмежений бюджет.

Стоячи в черзі на касу із сендвічем і чипсами (перше правило економіки — безкоштовного обіду не існує), наш економіст на секунду замислюється про те, як його їжа потрапила на полиці супермаркету. Хтось мусив виростити пшеницю для хліба. Потім сировину мали перевезти на виробництво, де робітники спекли хліб з борошна. Тоді хліб поєднали з іншими складниками, багато з яких привезли з-за кордону, й поклали сендвіч у коробку, виготовлену на зовсім іншій фабриці, і привезли в супермаркет.

Інакше кажучи, щоб зробити сендвіч, знадобилися сотні (а можливо, й тисячі) кроків і взаємодій, та навряд чи хтось із залучених людей або компаній робив це, дбаючи про смачний обід нашого економіста. Це сила того, що економісти називають ринками. Вони можуть координувати рішення мільйонів людей, щоб досягти результату, який принаймні теоретично задовольняв би всіх. Результат: сендвіч доставили до супермаркету саме тоді, коли це потрібно.

Вийшовши із супермаркету, наш економіст вирішує знайти приємне місце для обіду. Може, краще сісти біля річки? Він чи вона йде на південь, до Темзи, плюхається на лавку і спостерігає, як мчить течія. Сьогодні річка особливо повноводна, можливо, зараз приплив. Але наш економіст знає, що взагалі Темза зараз глибша, ніж будь-коли раніше. Відтоді як 1694 року

заснували Банк Англії, рівень води в річці піднявся на понад 1,5 метра². І через підвищення рівня моря в усьому світі ця тенденція лише збережеться.

Це зворотний бік тих самих сил, що дали нашому економісту змогу купити сендвіч. Цього разу сукупні рішення мільярдів людей призвели не до позитивного результату (вчасної доставки їжі), а до негативного (зміни клімату). Економіка може допомогти нам зрозуміти сили, що таке спричинили, а також розібратися, як нам слід реагувати.

Завершивши трапезу, наш економіст вирішує прогулятися берегом річки. Він чи вона йде на схід, проходячи повз лондонський Тауер і Тауерський міст, аж доки опиняється в Доклендсі. Лише кілька десятиліть тому ці доки вирували життям, наче вулик. Тисячі робітників вивантажували товари із суден і завантажували на борт, пересували ящики з місця на місце. У ХХ столітті такі індустріальні вузли були двигунами економічного зростання, неминуче приводячи до збільшення обсягу речей, які виробляла британська економіка. Те, як праця докерів, використана ними технологія і самі доки сприяли збільшенню розміру економіки, — одна з основних тем економічної науки.

Разом з іншими в таких містах, як Ліверпуль, Белфаст і Кардіфф, ці доки зробили Британію локомотивом світової торгівлі. Звідси відправляли сталь і вугілля, автівки й запчастини у міста в усьому світі — від Калькутти до Канберри. Але сьогодні тут значно тихіше, ніж колись, а більшість складських приміщень перетворили на модні ресторани й офіси. Чому Британія відправляла стільки товарів по всьому світу? І чому тепер ми експортуємо значно менше промислових виробів, імпортуючи більшість футболок і фруктів? Цю головоломку нам допоможе розплутати економіка торгівлі й принцип «порівняльної переваги».

Настав час повертатися до праці, але, перш ніж почати рух до офісу, наш економіст вирішує заправитися кофеїном. Він чи вона йде до кіоску за кавою, але не мусить шукати в кишені монети, а просто прикладає телефон. Наш економіст на секунду дивується, що хтось має бажання віддати матеріальну

річ (виробництво якої потребує часу й зусиль) в обмін на джедайський рух мобільного. Як це цифрове чаклунство пов'язане з монетами й банкнотами або навіть зливками золота, що лежать у Банку Англії? Природа грошей — одне з найважливіших питань економіки, прихованих у нашому повсякденному житті.

Перш ніж розвернутися й піти до робочого місця, наш економіст дивиться на схід вздовж річки. На обрії — хмарочоси Кенері-Ворф у східному Лондоні, прикрашені назвами найбільших банків світу. Ці назви впізнає майже кожен власник банківського рахунку й навіть той, хто такого рахунку не має. Вони з'являються на центральних вулицях по всій країні. Це установи, яким ми довіряємо свої гроші й заощадження, зароблені важкою працею. І до них ми звертаємося, коли потрібно оформити іпотеку або позику для бізнесу. Також ці банки створюють переважну кількість грошей, якими ми користуємося в повсякденному житті, і люди, розпоряджаючись ними, зазвичай цього навіть не усвідомлюють.

Дорогою до офісу наш економіст думає про другу половину дня. Сьогодні члени правління Банку Англії мають намір вирішити, чи змінювати облікову ставку. Це рішення матиме наслідки для кожної людини, яку наш економіст минає під час побічної прогулянки. Воно може змінити відсотки за їхніми депозитами, вартість іпотеки і навіть валютний курс, з яким вони матимуть справу, вирушаючи в наступну відпустку. Проте багато людей не уявляє, як ухвалюють це рішення або наскільки широко воно на них вплине.

Перед самим входом до Банку наш економіст наштотується на шкільну подругу — виявляється, вона працює за рогом. Вони не бачилися багато років. Вони обговорюють погоду, свої соціальні пакети й роботу економіста в Банку. Перш ніж попрощатися, подруга ставить економісту останнє запитання: «Я ніколи не розуміла, чому ви просто не можете надрукувати більше грошей?». Наш економіст вирішує, що не має часу на пояснення, потрібно поспішати на нараду. Можливо, комусь слід написати книжку, яка відповість на це питання.

Подрузі нашого економіста можна пробачити те, що вона не розуміє, чому не можна нескінченно друкувати гроші. Економіка щодня впливає на всіх нас. Щоразу вибираючи, іти на роботу чи ні, витратити певну суму сьогодні чи залишити її на завтра, поїсти в місті чи приготувати щось вдома, ви приймаєте економічне рішення. Такі великі економічні сили, як світова торгівля, оподаткування та державні видатки впливають майже на всі аспекти вашого життя. Проте багато хто з нас не розуміє, чим насправді є економіка.

Вузьке визначення економіки полягає в тому, що вона вивчає дефіцит. Це наука про те, як найкраще розподілити ті скінченні ресурси, що нас оточують, хай то земля, люди або час. Ширше визначення — це те, що економіка є всім. Це сукупний ефект усіх мільярдів рішень, які люди приймають щодня, і спосіб їхньої взаємодії з усім іншим у світі. Однак правда, як завжди, десь посередині. Принаймні ще з часів стародавніх греків люди намагалися осмислити навколишній світ через призму впорядкування речей. Власне, слово «економіка» й походить з грецької — воно означає «управління господарством» («еко» — дім, «номос» — рахунки). Ця зосередженість на впорядкуванні речей та зв'язку з повсякденним життям лежить в основі економіки. Вона охоплює те, як ми проводимо час, до чого докладаємо зусиль і на що витрачаємо гроші; і те, як ці елементи взаємодіють один з одним і з навколишнім світом.

Від самого початку економіка як дисципліна існує на тонкій межі між вивченням лише розподілу цих ресурсів і ширшого діапазону питань про те, як працює (або навіть має працювати) суспільство.

Арістотель писав про економіку з погляду впорядкування речей, але додаючи і етичний вимір. Він говорив про «справедливу ціну», за якою мають торгувати люди, а також вивчав питання, чи є гроші самі собою поганими з морального погляду. Він вважав, що економіка — це природне заняття, невіддільна частина людської діяльності, яка допомагає людині реалізувати

свою найкращу, по суті, добру природу. Майже за два тисячоліття по тому прабатько сучасної економіки Адам Сміт написав основоположний текст цієї дисципліни — «Дослідження про природу і причини багатства народів»^{*}. Він стверджував, що, керуючись особистими інтересами, люди можуть сприяти ефективному використанню ресурсів і зробити нас усіх заможнішими. Але Сміта теж хвилював моральний вимір економіки³. За кілька років до того він написав таку саму важливу, але менш відому книжку — «Теорія моральних почуттів» (The Theory of Moral Sentiments), висвітливши етичні й соціальні питання, що лежали в основі його поглядів на економіку.

Ці протилежні уявлення про економіку — вузький фокус на розподілі ресурсів і ширша спроба зрозуміти, як працює суспільство — довгий час є предметом дискусій серед економістів. Джон Мейнард Кейнс, один з найвпливовіших мислителів ХХ століття, якось сказав, що видатний економіст не повинен залишати «поза увагою... жодну частину природи людини або її інституцій»⁴. Нещодавно економістка Кембридзького університету Даян Койл зазначила, що економіка спирається на приховану й неминучу моральну структуру, особливо коли йдеться про здійснення економічної політики⁵.

Цей ширший погляд на економіку враховує той факт, що економіка не функціонує у вакуумі. Рішення про розподіл наявних ресурсів у «найкращий» спосіб потребує ціннісних суджень — вони залежать від того, якого суспільства ми прагнемо. Економіка може вплинути на це рішення. Їй отже, вона нерозривно пов'язана з ширшими політичними та соціальними питаннями. По суті, вона є *суспільною* наукою.

Час від часу деякі економісти намагалися підкреслити у цьому словосполученні слово «наука». Наприкінці ХІХ століття Альфред Маршалл — економіст, який наставляв Кейнса — став лідером у формалізації економіки. Він прагнув зробити дисципліну більш точною наукою й відійти від філософських і моральних дебатів⁶. Економісти почали створювати математичні

* Книжка вийшла українською у видавництві «Наш Формат». — Прим ред.

моделі, з купою рівнянь, намагаючись зрозуміти, як люди приймають рішення та взаємодіють. Такий підхід ближчий до фізики, ніж до психології або соціології. Місцями економіка буквально стала наукою про ракети: економісти запозичили методи моделювання, що спершу використовувалися для керування навігаційними системами балістичних ракет⁷. Мабуть, показово, що ще до кінця кар'єри Маршалл почав розглядати використання математики в економіці щонайбільше як інструмент; він вважав, що її слід застосовувати без надміру, а в гіршому випадку вона може стати активною перешкодою для економістів. Проте запущена ним формалізація економіки пережила його та на понад століття стала панівним методом досліджень.

Однак останнім часом економіка стала ширшою та розмаїтішою. Такі напрями, як поведінкова економіка, утворили зв'язки з іншими дисциплінами, вказуючи на те, що люди не діють на основі холодної раціональності й розрахунку і для розуміння економічної поведінки потрібно вивчити також мислення. Сучасні економісти почали долучати ідеї із соціології, психології та навіть біології, прагнучи надати дисципліні більш завершеного вигляду — поєднати наукову суворість Маршалла з плюралістичним етосом Арістотеля й Сміта.

Як це зараз впливає на економіку? Сучасна економіка розгалужується на широку низку спеціалізованих галузей. Економісти досліджують фінансові ринки, бідність, екосистеми й навіть добробут і щастя. Їхні дослідження стосуються того, як і чому ми працюємо, скільки витрачаємо й заробляємо, як взаємодіємо з іншими країнами і які природні ресурси нас оточують.

Отже, економіка має значення. Вона має значення не лише для дивакуватих економістів, які сидять у темних кімнатах і обробляють масиви даних. Вона має значення для вас і всіх, хто вас оточує. Більшість важливих питань у нашому житті пов'язані з економікою. Хоч де ви народилися б — у багатій країні чи бідній — ваш рівень життя визначатимуть потужні економічні сили. Зростання та його зв'язок зі зміною клімату — ці питання

ґрунтуються на економіці, а економіка може багато чого сказати про найкращі способи подолати кліматичну загрозу, яка постійно підвищується, та ефективно й раціонально використовувати обмежені ресурси⁸.

Водночас існують і менші питання, ближчі до вас. Від чого залежать підвищення вашої зарплати й ваші витрати щомісяця? Як ви приймаєте рішення про те, чи купити щось зараз, чи відкласти гроші на майбутнє? Відповіді на ці питання допомагає знайти економіка.

Усе це означає, що здатність розуміти економіку може мати величезний вплив на ваше життя. Економіка може зробити вас щасливішими, здоровішими й заможнішими: доведено, що економічна грамотність збільшує очікувану тривалість життя, покращує психічне здоров'я та підвищує сукупний заробіток протягом життя, і це лише деякі з переваг. Інтуїтивно це розуміє більшість людей. Понад 80 % жителів Британії вважають, що економіка має певний або навіть значний вплив на їхнє повсякденне життя⁹. Вони це розуміють. Те, що ви вибрали цю книжку означає, що й ви, мабуть, це розумієте.

Але тут виникає проблема. Люди знають, що їм слід розуміти економіку, хочуть її розуміти, але не розуміють. Дослідження у 2020 році показало, що пересічна людина має обмежене уявлення про те, як збирають дані й обчислюють такі базові економічні показники, як рівень безробіття та інфляція¹⁰. Дослідження Світового центру фінансової грамотності показує, що лише третина людей у світі має базові фінансові знання і цей стан справ призвів до таких негативних наслідків, як низька фінансова інклюзія й фактична втрата зв'язку між людьми та фінансовим світом, що їх оточує¹¹. Це також підтверджується опитуваннями, які показують, що більшість населення вважає економіку недоступною для неї, навіть коли її пояснюють такі красномовні доповідачі, як журналісти чи політики¹².

Мабуть, економісти тут не зможуть допомогти самі собі. Через залежність від абстрактних моделей, створених на основі дивних припущень, часто написаних складними математичними формулами, економіка має потойбічне звучання — вона відірвана від

того щоденного управління домогосподарством, що інтригувало Арістотеля. Та й самі економісти не завжди були найвправнішими фахівцями з комунікації. Колишній головний економіст Банку Англії Енді Голдейн якось сказав, що «економіст із сильними соціальними навичками — це той, хто під час ввічливої розмови дивиться на ваші черевики, а не на власні»¹³.

Ми, співробітники Банку Англії, часто самі були у цьому винні. Банк заснували 1694 року для «підтримки загального блага й прибутків нашого народу», і тоді це був народ Англії¹⁴. Ці високі ідеали, записані в першому статуті установи, звучали трохи краще, ніж «допомагати королю фінансувати війну з французами», що, ймовірно, було б чесніше¹⁵. Саме така причина існування — перша, а не друга — залишається в основі мети Банку донині.

Однак протягом значного періоду своєї історії Банк був невіддільною частиною британської економіки та водночас залишався непрозорою й далекою від економічного життя більшості людей установою. Колишній його голова якось навіть ганебно висловився, що Банк не повинен «ані просити вибачення, ані пояснювати» — не схоже на ідеальний шлях до порозуміння¹⁶. І це ще ми не згадали про туманні зашифровані повідомлення, які Банк іноді використовував для спілкування з тими небагатьма, хто був у курсі. Дехто у Лондонському Сіті навіть заявляв, що може прочитати майбутнє економіки за рухами брів очільника Банку.

У такі моменти ми, команда центрального банку, провалювали, мабуть, одне з найдавніших своїх завдань. Щоб успішно досягнути трьохсотлітньої мети, ми повинні спілкуватися з народом, якому служимо, і не лише за допомогою рухів брів. Це означає відвести очі від взуття та розмовляти з людьми їхньою мовою, зрозуміло й з користю для них.

Останніми роками Банк намагається доступніше пояснювати свої політичні рішення. І займається економічним просвітництвом — через програму зовнішніх зв'язків зі школами, групу онлайн-ресурсів про економіку й навіть партнерство з журналом коміксів Beano, знайшовши дотепний ігровий спосіб знайомства

з економікою для маленьких дітей (і деяких дорослих). Віднедавна представники Банку подорожують Британією, проводячи форуми на тему сприйняття економіки громадськістю. Це наша спроба вийти зі свого простору, вивчити економічний досвід людей і побачити, наскільки центральний банк справді розуміє економічні сили, важливі для його повсякденного життя¹⁷.

Ця книжка має на меті продовжити згадану місію. Вона познайомить вас з основними економічними поняттями й процесами, що формують навколишній світ. Кожен розділ — це спроба відповісти на запитання, яке ставили одному з наших авторів друзі, рідні або представники громадськості відтоді, як ми прийшли до Банку: від питання «чому весь наш одяг пошили за кордоном?» і до «що таки робить гроші грошима?».

Ми почнемо з того, що економісти називають «мікроекономікою»: вона пов'язана з рішеннями окремих людей і компаній. Ви дізнаєтеся, які існують ринки та як вони визначають ціну товарів, що ви купуєте й продаєте. Потім ми перейдемо до обставин, за яких ринки не працюють, і це приведе нас до проблем, спричинених усім — від монополій до зміни клімату. Далі ми розглянемо погляди економістів на роботу і як сили, що впливають на ринок праці, призводять до безробіття навіть у заможних країнах, економіка яких зростає.

Також у цьому розділі перейдемо до того, що економісти називають «макроекономікою»: вона розглядає економіку країни як цілісну систему — результат сукупної дії всіх окремих рішень. Ми пояснимо економічне зростання: як поєднання природних ресурсів, людей, машин і ноу-хау створює в підсумку всі товари та послуги, і як це підвищує рівень життя людей у світі протягом певного часу. Ви дізнаєтеся про основні причини, чому країни торгують одна з одною, і про те, як це може зробити весь світ кращим. Потім ми перейдемо до інфляції — процесу, під час якого наші гроші поступово знецінюються — і пояснимо, чому це не завжди погано.

Далі ви дізнаєтеся про гроші у вашій кишені. Маємо надію, що ви зрозумієте: це не просто шматок металу або пластику, а значно більше. Це система соціальної довіри, яка є однією

з найстійкіших інституцій в історії людства. Потім поговоримо про роль банків і центральних банків, як-от Банк Англії, у забезпеченні безперебійної роботи економіки. Проте події не завжди розгортаються так гладко, як ми сподіваємося, тож у передостанньому розділі ми розповімо вам про деякі серйозні економічні кризи й пояснимо, як вони сталися. І нарешті, в останньому розділі ви дізнаєтеся про важелі підтримки економіки, якими можуть скористатися установи, що відповідають за економічну політику (Банк Англії, інші центральні банки й уряди). Наприкінці книжки ми розмістили додаток-підказку зі сторінками, якщо вам потрібна (і негайно) відповідь на конкретніше запитання про економіку.

Чому ви повинні нам довіряти у цій справі? Що ж, ми, ваші автори — економісти Банку Англії. Ми витратили кілька десятиліть, щоб вивчити тонкощі економіки й застосовували вивчене до найскладніших проблем останніх років — від брекзиту до ковіду¹⁸. Також ми довго обмірковували, як передати ці ідеї якомога ширшій аудиторії — через програму зовнішніх зв'язків Банку зі школами або на сторінках його блогу. Але цю книжку ми писали не самі. В її основі знання десятків економістів Банку. Розділи підготували після консультацій з фахівцями, які розробляють політику, і врахували відгуки експертів з усіх питань — від інфляції до економічного зростання, від безробіття до монетарної політики. Результатом є авторитетна й читабельна книжка (схрестимо пальці).

Ми сподіваємося, що прочитавши її, ви краще розумітимете економічний світ, у якому живете. У вас може просто з'явитися відчуття впевненості в собі, що дасть змогу заговорити про інфляцію чи облікові ставки в пабі або здатність пояснити своєму босові, чому ви заслуговуєте на більшу надбавку до зарплати, або відчуття спроможності сильніше долучитися до серйозних дебатів нашого часу, чи то про зміну клімату, чи то про ВВП.

Економіка — це не все, але майже все. Особливо якщо вона належно працює. Отже, світ, де трохи більше людей розуміє економіку, може бути лише кращим, правда?